

Economia solidària: construint una altra economia

La pobresa i l'exclusió, com la crisi, no s'expliquen per una conjuntura cíclica. Estem en crisi sistèmica que solament es començarà a resoldre (*Luis Razeto*), quan s'avanci simultaniament en la construcció de:

Una gran reforma intel·lectual i moral que fonamenti un nou estil de vida, una nova economia i una nova cultura orientades cap a la construcció d'una civilització més justa i solidària.

D'un nou sistema monetari i financer que no requereixi d'un elevat creixement de la producció i el consum per a sostenir-se i que el diner deixi de ser mercaderia en sí mateix.

D'una nova matriu energètica, ambientalment sostenible.

D'un nou ordre institucional, jurídic i polític que doni estabilitat i garanteixi la permanència de les tres condicions anteriors.

Mentre, l'economia social i solidària, desplega pràctiques que replantegen els objectius de l'economia tot experimentant noves formes d'entendre l'empresa i l'economia que esdevenen paliatives i preventives respecte a la pobresa i el risc d'exclusió.

Unes pràctiques que entenem, des de la Xarxa d'economia solidària, que van més enllà de concepcions que volen reduir l'economia solidària a una subeconomia paliativa o solament a ser un aliat de l'Estat per a corregir les desigualtats ocasionades pel sistema i que tenen un caràcter estructuralment transformador.

Independentment de les fórmules jurídiques (cooperatives, societats laborals, associacions, fundacions, mutualitats, xarxes d'intercanvi, ...) convé destacar algunes característiques de l'economia social i solidària, per a remarcar-ne el seu caràcter transformador (*Júlio Alguacil –Taller Permanente de Economía Popular y Solidária-. Xarxa d'economia solidària –Papers de sostenibilitat Ecoconcern-*):

Gestió democràtica i participativa

Més enllà del model organitzatiu jeràrquic on unes quantes persones o classes dirigents controlen, gestionen i decideixen sobre els recursos, el patrimoni, la informació i el futur de la majoria, l'economia social i solidària suposa una concepció democràtica de les relacions productives.

El subjecte –autogestionari- participa i s'integra en els processos de treball alliberant-se d'aquesta manera de la seva dependència respecte al capital tot creant i potenciant el factor cooperació (*Luis Razeto*) com a element bàsic per a la viabilitat del projecte cooperatiu.

Orientació a les necessitats humanes

Està al servei de les persones. Mira de recuperar la funció originària de l'economia posant-la al servei de les persones per tal de gestionar els recursos equitativament i explotar-los de manera sostenible.

Busca un model de producció que converteixi el treball en un espai de satisfacció de les necessitats humanes.

Aposta per un model de desenvolupament endògen, descentralitzat on hi poden cabre les activitats econòmiques no monetaritzades.

Es una alternativa de treball per a qui la practica, implica una forma de vida que persegueix el desenvolupament de l'esser humà.

Tendeix a suprimir el caràcter alienant del treball al no reduir treball a salari i salari a consum. Pot establir, a més, forts vincles amb altres actors socials.

Compromís amb la comunitat

Les organitzacions de l'economia social i solidària contribueixen a la millora de la societat, donant suport a causes socials, finançant iniciatives de solidaritat amb els països empobrits, col.laborant amb moviments socials transformadors.

Es sustenta sobre uns principis i indicadors diferents als que predominen en el model capitalista, un codi ètic que es pot resumir en el decàleg següent:

- 1 Autoajuda i ajuda mútua, 2 Autoresponsabilitat i responsabilitat social,
- 3 Democràcia, 4 Igualtat, 5 Honestat, 6 Solidaritat, 7 Transparència,
- 8 Equitat econòmica, 9 Justícia social, 10 Respecte al medi ambient

Pràctiques transformadores

Supera l'oposició clàssica entre reforma (que no afecta les qüestions de fons) i revolució (amb el lamentable efecte neutralitzador del tot o res que sovint tendeix a perpetuar l'"statu quo").

Superar aquesta oposició significa promoure la idea de reformes radicals (*Philippe Merlant*), de reformes no reformistes (*André Gorz*) a més d' insistir en la importància dels processos reversius (*Tomás R Villasante*).

Com reconeixer les reformes radicals ?.

Incorporen quatre criteris susceptibles de contribuir a la radicalitat de les mesures adoptades:

Pensar segons una lògica sistèmica

Som a un món cada cop més complex, una reforma que es refereixi solament a un aspecte de les coses provoca, inevitablement, efectes perversos. Sigui quin sigui el punt d'arrancada inicial, convé pensar amb les interaccions potencials amb els camps propers.

Han de fer retrocedir el domini de la mercantilització

Si l'apropiació per part del mercat de tots els aspectes de la vida humana es una de les principals amenaces, qualsevol reforma que tendeixi a disminuir aquest domini va ben encaminada

S'han de fonamentar en processos positius

Reformar significa amenaçar allò existent. Reformar radicalment consisteix en crear un procés que permeti, a partir d'una conquesta parcial, preparar l'etapa

següent. La qualitat del procés importa tant com la pròpia reforma. Tot allò que suposi autoorganització popular posa en qüestió les fonts del poder instituit.

Han de prioritzar el factor humà tot provocant transformacions a partir del propi comportament de les persones implicades.

Els processos reversius són més una pràctica de fer que una declaració de principis.

La coherència dels processos reversius es basa en mostrar les incoherències dels poders hegemònics tot construint estratègies que en cada moment puguin respondre de forma creativa per a fer avançar la situació des d'el punt de vista de les persones implicades en el procés.

Les experiències d'economia social i solidària, pel que fa als àmbits d'activitat, es dediquen al comerç just, serveis ambientals, elaboració de productes agroecològics, diner ètic i solidari, mitjans de comunicació, serveis a persones, serveis a empreses, indústria i construcció (www.xes.cat, www.economiasolidaria.org, www.cooperativestreball.coop)

L'economia social i solidària afavoreix la construcció de democràcia econòmica com a procés d'autoorganització, d'autodeterminació social i la considerem com a part d'un moviment més ampli de radicalització democràtica que inclou la democràcia participativa, la democràcia ambiental i el dret a decidir.

Desplega una estratègia de reapropiació de l'espai públic tot reivindicant i construint un sector públic popular diferent del sector públic estatal i del sector privat mercantil.

Es present a totes les fases del cicle econòmic (producció, distribució, consum i crèdit) i, progressivament, des de la intercooperació entre les empreses, les entitats, els seus membres i la part de la societat preocupada pel consum responsable, basteix mercat social. Mercat social, entés (*Jordi Garcia*) com una xarxa on els nodes són les empreses i entitats d'economia social i solidària

i els consumidors i estalviadors responsables (persones, entitats, empreses i institucions) i on els fluxes són els intercanvis regulars de bens i serveis a un territori determinat, produïts amb criteris democràtics, igualitaris, ecològics i solidaris que permeten cobrir una part significativa de les necessitats dels nodes.

El caràcter estructuralment transformador de l'economia social i solidària i la seva aportació, també paliativa i preventiva, suposa (*José Luis Coraggio*) afirmar que una altra societat és possible, superant el paradigma neoliberal que justifica la brutal desigualtat social i proposa, únicament, com a paliatiu l'assistència compensatòria.

Ja no es pot donar una resposta a les emergències que no estigui enmarcada en una estratègia de transformació social a mig i llarg termini. Una estratègia que s'ha d'acompanyar, necessàriament, per una integració de les polítiques socials (que consideren la producció i el consum com una qüestió de l'economia i la carència com una qüestió social) i de les polítiques econòmiques, tot construint polítiques socioeconòmiques.

Jordi Via

Arç cooperativa. Xarxa d'economia solidària